

Green Deal, green exposure

Het kabinet kondigde ze in het regeerakkoord al aan: de Green Deals, oftewel duurzaamheidsafspraken met de samenleving. De eerste 59 zijn ondertekend, waarvan een aantal afvalgerelateerd. Wat is de kracht van het instrument en zetten ze zoden aan de dijk?

Waar de Afvalbrief en de Duurzaamheidsagenda nog uitblonken in vaagheid – ambitieuze doelen zonder adequate nadere uitwerking – zijn de Green Deals juist erg concreet. De aanpak waaide over uit het Verenigd Koninkrijk, waar Ruttes collega David Cameron al eerder dergelijke contracten aanging met de samenleving. Afgelopen voorjaar mochten Nederlandse partijen voorstellen bij het kabinet indienen. Dat leverde tweehonderd bruikbare ideeën op, waaruit nu 59 Green Deals zijn geselecteerd. Bij een achttal spelen afvalbedrijven een rol. Een kleine greep: levering van warmte uit compostering, heropenen van de Bio Energie Centrale Cuijk, omzetten van KLM-cateringreststromen naar energie en stimuleren van gescheiden inzameling. De aanpak met de Green Deals is sterk van onderaf en geënt op het zelforganiserend vermogen van de samenleving. “Steeds meer partijen leveren een bijdrage aan duurzaamheid; om hun maatschappelijke verantwoordelijkheid te nemen, om kosten te reduceren

of vanuit commerciële overwegingen”, vertelt Eppe Luken, unitmanager bij Agentschap NL. Kansrijke plannen stranden volgens hem vaak op onhandigheden in wet- en regelgeving, vergunningenprocedures of andere onnodige obstakels. “Dit kabinet wil belemmeringen wegnemen en waar mogelijk hulp en bijstand bieden. Het gaat om organisatorische obstakels. Extra geld is niet voorhanden.” Luken ziet de kracht van het instrument in de directe betrokkenheid van de rijksoverheid bij concrete vraagstukken. Ministeries dalen als het ware af naar de werkvloer, waar ze samen met ondernemers aan de slag gaan om oplossingen te vinden. “De kunst is om Green Deals te sluiten, waarvan de oplossingen een doorwerking hebben naar een hele sector.”

Green Deal Recycling

Eén van de deals is de Green Deal Recycling, ondertekend door BRBS Recycling, minister Verhagen en staatssecretaris Atsma. Max de Vries, BRBS-directeur, was er snel bij toen

hij de passage in het regeerakkoord vernam. Begin dit jaar klopte hij aan in Den Haag met de boodschap: “De hele recyclingsector is groen.” De ambtenaren tasten nog in het duister. “In eerste instantie zouden er enkel Green Deals komen voor het besparen en opwekken van energie. Vandaar de focus van onze Green Deal op groene energie. Pas later zijn daar thema’s als duurzaam ondernemen, mobiliteit en afval aan toegevoegd”, zegt De Vries. Hij reikte zo’n vijftien projecten aan, waarvan er drie de ondertekening begin oktober haalden. Eén daarvan, die van Baetsen Recycling BV, zorgt dat warmte die vrijkomt bij een vergassingsinstallatie wordt geleverd aan een nieuwe woonwijk in Veldhoven. De andere deal, die van ARN Recycling, is het bouwen van een vergistingsinstallatie, om het gas vervolgens in te zetten voor stadsbussen. Bij beide projecten geldt als ‘tegenprestatie’ dat de rijksoverheid zich in gaat spannen om partijen bij elkaar te brengen. Het derde initiatief is het uitvoeren van een Maatschappelijke Kosten-Batenanalyse (MKBA). “Met die analyse willen we de waarde van recycling aantonen. Recycling levert een forse energiewinst op, CO₂-reductie, werkgelegenheid en economische voordelen. Zonder groen, geen groei”, aldus De Vries, die vreest dat ons land met de huidige aanpak de koppositie kwijtraakt en terugglijdt naar het Europese gemiddelde. Verrassend genoeg bestaat de ‘tegenprestatie’ van de ministeries uit een financiële bijdrage, terwijl extra geld niet voorhanden was.

Exposure

Naast de beloofde tegenprestaties is dé reden voor partijen om mee te willen doen: exposure. De Green Deals genereren gratis publiciteit, waarmee recyclingbedrijven zich positief kunnen profileren. De Vries ziet de Green Deals vooral als een middel om recycling op het netvlies te krijgen. “Met onze Green Deal onderstrepen we dat recycling innovatief en duurzaam is. Hopelijk helpt het om politici, bestuurders en bedrijven te enthousiasmeren.” Als concretisering van de Afvalbrief vindt De Vries het instrument ontoereikend. “De Afvalbrief ademt recycling, maar de uitwerking ontbreekt. Atsma verhoogt het

Nieuwe ronde

In december staan de lijnen weer open. Gegadigden kunnen via internet voorstellen indienen. Van Gansewinkel zal er weer meerdere indienen, verwacht Beckers. Ook De Vries van BRBS Recycling stapt met een lijst naar Den Haag. Als voorbeeld noemt hij een project rond de verwerking van teerhoudend asfalt, waarvoor een recyclingbedrijf het gas wil vervangen door secundaire brandstoffen. De Vereniging Afvalbedrijven werkt met enkele partijen aan een Green Deal over bodemas uit afvalenergiecentrales. Beleidsmedewerker Han van Rijssen legt uit: “De afvalsector maakt zich sterk voor een duurzame toepassing van bodemas in de gehele keten. Daarvoor worden de aanwezige fracties, zoals ijzer, roestvrij staal en non-ferrometalen, optimaal gescheiden, waarna de vrijkomende stromen hoogwaardig worden verwerkt of toegepast.” Binnen vijf jaar wil de sector ten minste de helft van de bodemas opwerken tot een bouwstof die buiten de IBC-categorie kan worden toegepast.

percentage recycling van 80 procent naar 83 procent in 2015. Een forse opgave die hij niet via Green Deals aan de markt kan overlaten. Enkel het stimuleren van koplopers en het verrichten van tegenprestaties is niet voldoende. Ontwikkelen van recycling vraagt om een steviger overheidsbeleid.” Ook Frans Beckers, directeur Materials, Concepts & Infrastructure bij Van Gansewinkel Groep, onderstreept de communicatieve kracht van het instrument. “Met de Green Deals laten we de samenleving zien dat we vernieuwend en innovatief zijn”, zegt hij. Van Gansewinkel is bij maar liefst vijf Green Deals betrokken: de deal rond tapijtreycling, rond de Bio Energie Centrale Cuijk, rond duurzaam beton, rond de stoompijp in het Botlekgebied en rond het fosfaatvraagstuk. Het thema fosfaat lijkt in opkomst. Door de deal gaan achttien bedrijven en instellingen de komende twee jaar aan de slag met het terugwinnen van fosfaat uit stromen als rioolwater, slib en gft-afval. Wat de fosfaatdeal exact behelst, kan Beckers niet zeggen. Zijn innovatiepartners zullen het hem niet in dank afnemen. Het illustreert een dilemma rond de Green Deals. “Innovaties kun je omwille van concurrentieoverwegingen niet altijd met de markt delen.”

Oude wijn

Zoals enigszins verwacht mag worden in Nederland, ontlokt het instrument de nodige kritiek. Vooral uit de oppositiebanken klinkt gemor. Liesbeth van Tongeren van GroenLinks noemt de Green Deal een duizenddingendoekje, waarvan het volstrekt onduidelijk is wat het kabinet ermee beoogt. Ze spreekt van “een gemiste kans”, een “groen sausje

over een grijs kabinet” en benadrukt dat het kabinet “pronkt met andermans veren”. Het gros van de projecten stond immers al op stapel. Volgens PvdA'er Diederik Samsom was zelfs “99 procent” er anders ook gekomen. Stientje van Veldhoven van D66 noemde de Green Deal “een gerecyclede versie van de voorstellen uit het kabinet-Balkenende II”. Kortom: oude wijn in nieuwe zakken. Eén van de deals die als voorbeeld wordt aangehaald, is die van tapijtfabrikant Desso en Van Gansewinkel. Beckers erkent dat het innovatietraject langer loopt, maar vindt de negatieve reacties “een beetje zuur”. “Een succesvolle innovatie gebeurt niet van vandaag op morgen. Daar gaan vele jaren overheen. In een moeilijke tijd heeft Desso het voortouw genomen. Nu staat het bedrijf aan de vooravond van een opschaling en een doorbraak, waar een hele sector bij gebaat is. De overheid kan in deze fase helpen door de inzameling van tapijtafval te stimuleren.” Een innovatie binnen een Green Deal hoeft van Beckers niet gloednieuw te zijn, of zich in een pril stadium te bevinden. Sterker nog: hij vindt de tijd rijp voor grootschalige doorbraken. “Er ligt op het ogenblik een aantal kansrijke initiatieven op tafel. Het wordt tijd voor een markgroei. Het sluiten van Green Deals kan daarbij helpen.” Ook de kritiek dat een overheidsvisie mist, deelt Beckers niet. “Hier zit inderdaad geen masterplan achter. Gelukkig niet, zou ik zeggen. Bij innovatie werkt een overheidsrol als regievoerder niet. Alsof een duurzame economie maakbaar is. Hier geldt de slogan ‘Laat duizend bloemen bloeien’. Doorbraken komen dan vanzelf boven drijven.” ●

Addo van der Eijk

Effecten Green Deals “nihil”

Het is vrijwel uitgesloten dat de Green Deals het beleidstekort ten opzichte van de Europese doelstelling – een aandeel van 14 procent hernieuwbare energie – weten te dichten. Dit komt omdat ze niet voorzien in de aanvullende financiële middelen die daarvoor nodig zijn, bovenop de jaarlijks beschikbare 1,4 miljard euro. Dat blijkt uit een inschatting van het extra effect van de Green Deals die het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) en het Energieonderzoek Centrum Nederland (ECN) maakten. Doordat de Green Deals er op gericht zijn om bestaande belemmeringen op het gebied van wetgeving, financiering en coördinatie weg te nemen, is het waarschijnlijk dat hierdoor het aandeel hernieuwbare energie hoger in de bandbreedte van 9-12 procent komt te liggen die in de Verkenning voor de motie-Halsema was geraamd.

CDA mist vierde ‘P’ in Green Deals

Met People, Planet, Profit zijn de meesten wel bekend. CDA-Kamerlid Koppejan vindt dat in dat rijtje ook Passion zou moeten voorkomen, voor maatschappelijk verantwoord ondernemen. “Dat gaat immers over meer dan alleen duurzaamheid. Die aandacht is er niet, terwijl een toemend aantal ondernemers en bedrijven zich inspannen op het gebied van MVO. Dat doen zij allemaal in het kader van people, planet and profit. Het CDA wil daaraan het woord passion toevoegen.” Bij de behandeling van het wetsvoorstel Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie bleef kritiek op de recent gelanceerde Green Deals bleef niet uit. Sharon Dijksma (PvdA): “De echte deal, een grote stap naar verduurzaming van onze energieproductie, blijft uit.” Wat Afke Schaart (VVD) betreft wordt duurzaamheid goed verwoord in de green deal: “Het kabinet is op de goede weg.”